

SATRAŇ TAHTASINDA YAŐAM

Röportaj: Dr. Ayten GÖRGÜN SMITH

Satrançla ilk ana okulunda iken tanışıp taşların nasıl gittiğini öğrendi. Sekiz yaşında iken, kazandıkları golün sevinciyle omuz omuza tombul arkadaşı ile zıp zıp zıplayarak sınıfa girmeseler; o tombul arkadaşı dengesini kaybedip onun üzerine düşme; o da bu yüzden kaval kemiğini kırıp beş ay alçılı yatağa bağlanmasa; ailesi de sıkılmasın diye eve satranç hocası getirmese idi; belki bugün karşımıza Türkiye Satranç Şampiyonu olarak çıkmayacaktı 21 yaşındaki Emre Can. Satrançta en üstün ünvan olan Grand Master (Büyük Usta) ünvanına sahip Türkiye'deki dört satranç oyuncusundan en genci olan Kadir Has Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Enformasyon Teknolojileri 2.sınıf öğrencisi Emre ile satrançtaki hayat ve hayattaki satranç üzerine sohbet ettik:

Sen hangi taşsın?

- En çok sevdiğim taş at. Atın kendine has özellikleri var. Biraz özgür bir taş. Tahtada L çizerek gidiyor. Kendi taş ve rakibinin taşları üzerinden atlayarak gidiyor. Ne yapacağı belli olmayan macera dolu bir taş.

Hangi hamleyi seviyorsun?

- Saldırıya başlayıp rakibi baskı altına almaya başladığımda daha etkin oynuyorum. Yani rakibi savaşmaya sokarsam daha iyi oynuyorum. Bekleme anları en sevmediğim anlar. Çünkü çok sıkıcı. Bekleyen ben de olabilirim rakip de. Daha fazla ileriye gidemeyince rakibin hata yapmasını bekliyorsunuz. Sabırlı biri olmama rağmen oyunda bazen hareketlilik istiyorum.

Bekleme anları ne kadar sürüyor?

- Satrançta maksimum bekleme birbuçuk saattir. Ne kadar ileriye görmenize bağlı. İleriyi görmeniz bile gördüğünüzü beğenmeyip bazen yeniden hesaplayabiliyorsunuz. Gözünüze birkaç hamle çarpıyor ise size en doğru geleni oynamaya çalışıyorsunuz. Her hamle yaptığımızda süreye 30 saniye eklenir. Turnuva sistemine göre değişse de 30.hamle yapınca süreye yarım saat daha eklenir. 60 hamleden sonra 15 dakika ekleniyor. Eski sistemlere ben yetişemedim, maç durdurulmuş, ertesi gün devam edilmiş. Hatırlıyorum bir keresinde maç öğlen 3’de başladı akşam 10’da bitti. Sonuç ne oldu dersiniz, daha da acı birşey, berabere kaldık! (Emre burada başını sallayıp, gülümsüyor.)

Satrancın fikri ne? Şahı yakalamak mı?

- Satrancın arkasındaki ana fikir şahı almak gibi görünüyor. Ama piyon haricinde -ki üç dört piyon olursa o da olur- rakibe göre taş üstünlüğünü ele geçirmektir esas fikir. Fakat beklemede de oyunu olabirsin, rakip kaybettiğini anlayınca da oyunu bırakabilir.

Peki şaha mı oynarsın yoksa sadece oynamayı mı seversin?

- Küçükken yani 15 yaşına kadar oyunda şaha gidiyordum. Oyunlarda tek amacım şaha doğru bir saldırı yapmaktı. Belli bir zamandan sonra satranca bakış açım değişiyor. Artık tüm taşlarla oynamaya başlıyorsunuz. Rakibin kötü oynaması maçta ne yapmanız gerektiğini size söylüyor.

25-30 HAMLE ÖTESİNİ GÖREBİLİYORUM

Kaybettiğini anladığında ne yapıyorsun?

- Kaybettiğimi anladığım an, durma taraftarıyım. Belli bir yerden sonra yani hiçbir şansın kalmadı ise bu, rakibe saygıyı gerektirir ve durulmalıdır.

Kaç hamle sonrasında görüyorsun?

- Satrançta konuma göre hareket edersin. Oyunun sonlarına doğru, taşlar azalır ve tek hamle tek hamle gidilirse, hesabın ilerlemesi yani hamle görüş sayısı da artıyor. Abartmayayım ama ben 25-30 hamle ötesini görebiliyorum.

Satrançta tüm taşların oynaması gerekiyor. Taşların hepsi oynamıyorsa bir şeyler ters gidiyordur. Ben bu anlamda satrancı fabrikaya benzetiyorum. İşçilerden biri çalışmıyorsa onu uyarmak gerekir.

SATRANÇ ÜNVANLARI REYTINGLE ALINIYOR

- Candidate Master (CM)- Aday Usta: Gösterilen başarılarından sonra elde edilen ünvan.
- Fide Master (FM)- Fide Ustası: Reytingi - oyuncunun dünyadaki sıralamasını gösteren, turnuvalarda gösterdiği başarılarla göre azalıp artan bir ölçüt- 2300 olmalı.
- International Master (IM)- Uluslararası Usta: Reytingi 2400 olmalı-3 ayrı turnuvada 2450’nin üzerinde IU performansını göstermesi gerekir.
- Grand Master (GM)- Büyük Usta: Reyting 2500 olmalı. 3 ayrı turnuvada 2600’un üzerinde GM performansı göstermeli.

Plan-starteji-bekleme-hamle. Bir anlamda savaşa benzemiyor mu satranç?

- Evet, satranç savaşa benzer. Taktik-strateji-bekleme... Bir hocam tenise benzetirdi satrancı. Bana açılışın çok önemli olduğunu söylördü. “Servisi iyi atarsan, rakibin dengesini bozarsın ve arkasından iyi bir sayı gelebilir” derdi.

Peki sana göre satranç neye benziyor?

- Satrançta tüm taşların oynaması gerekiyor. Taşların hepsi oynamıyorsa bir şeyler ters gidiyordur. Ben bu anlamda satrancı fabrikaya benzetiyorum. İşçilerden biri çalışmıyorsa onu uyarmak gerekir.

Satranç senin yaşamının neresinde?

- Hayatın kendisi olduğunu iddia edenler var. Bana göre hayatın bir parçası. “Satranç hayatın kendisidir” demek satranca fazla sorumluluk yüklemek ve ona haksızlık etmek olur. Her oyuncu hayatında ne ise, onu yansıtır tahta üzerinde.

Yaşamında satranç oynar mısın?

- Herhangi birşey yapmadan önce irdelerim. Yani karar vermeden önce bir dururum. Takıntılarım da var tabii. Maçı kaybedersem hayatta bir daha o kıyafetle maça çıkmam. Maç öncesi giyim kuşamıma dikkat ederim. Bana maç öncesi yapılabilecek bir öneride bulunmuş ise yaparım. Birşeyi yaptığımızda iyi gelirse maç sırasında yaparım.

DÜNYADA İLERLEMeye DEVAM EDECEĞİM

Gözünü kapadığında taşlar dolaşır mı etrafında?

- Evet, stresli maç öncesi ve sonrasında oluyor böyle şeyler. Rüyalarıma da giriyor. Hatta bir keresinde rüyamda bir hamleyi çözmüştüm.

Kimlerle satranç oynadın?

- Türk hocalarım oldu ama daha çok yabancı hocalarla oynadım. İlk hocam bir Türk’tü, bana satranç öğretmekten öte satrancı sevdirdi. Onun bir oyun olduğunu, oynarken keyif alınacağını öğretti. Sayesinde, bir satranççı olmasam da satrancı oynuyor olacaktım.

Kendini nasıl geliştiriyorsun?

- Satrançta sürekli yeni birşeyler oluyor. Bilgisayarlar çok ilerledi. Eskiden hamle ve oyunlar tek tek elle yazılırken, kitaplar çok kıymetli iken, şimdi bilgisayarda 5 milyona yakın maç var. Bilgisayara konumu veriyorsunuz, size değerlendirmesini yapıyor. Kim iyi, eşit mi size söylüyor. Eskiden günlerce oturup uğraşıp bulduğunuz bir yenilik; 10 turnuvada sizi idare ediyorken, şimdi sadece 1 turnuvada kullanılabilir. Rakibinizin bilgisayara bakması hamleyi çürütmeye yetiyor. Eskiden ‘zayıf oyuncu’ diye bir tabir vardı, artık zayıf oyuncu ile bile mücadele içindediniz. Gerçi insanlarla bilgisayarı ayıran tek özellik his. Bilgisayarlar sadece hesap yapıyor, korku duyguları yok, bir konumu hissedemiyorlar. Bu hızla

EMRE'NİN SATRANÇ KRONOLOJİSİ

- İlk girdiği satranç turnuvasında birinci olduğunda daha 10 yaşında idi.
- Türkiye 12, 14 ve 16 yaş gruplarında da birinci oldu.
- 12 yaşında Avrupa Yaş Grupları (12 yaş ve altı) Satranç Şampiyonası'nda 3.lüğü paylaştı.
- 15 yaşında IM (Uluslararası Usta) normunu alan ilk Türk oldu.
- 16 yaşında Dünya Çocuk Olimpiyatları'nda hem bireysel hem takım olarak birinci oldu.
- 18 yaşında Avrupa Yaş Grupları (18 yaş ve altı) Satranç Şampiyonası'nda son tur berabere kalarak 4. oldu. ("Maçı kazansam birinci oluyordum, maç 6 saat sürdü" diyor Emre.)
- 19 yaşında satrançtaki en yüksek ünvan GM'ı (Büyük Usta) alan en genç Türk büyük usta oldu.
- 10 yaşından beri Türkiye Genç Milli Takımı'nda, 15 yaşından beri ise A Milli Takımı'nda idi. İlk kez 17 yaşında olimpiyatlarda Türk Milli Takımı'nda maça çıktı.
- Emre, üniversitelerde son üç yıldır şampiyon oluyor. İki kez Ege Üniversitesi'nde düzenlenen Bahar Kupası'nda da birinci oldu. Bu yıl -yani 21 yaşında iken- Türkiye Satranç Şampiyonu olan Emre Can, İstanbul'da yapılacak 2012 Satranç Olimpiyatları'nda satranç oynayacak.

ilerlemeye devam ederse insanın yerine geçebilir. Benim bir bireysel hocam var ama, ben de daha çok bilgisayarla çalışıyorum.

Türkiye satrançta nerede?

- Cevabı pek iyi değil. Ama ilerleme de gösteriyoruz. Sadece satranç ile ilgilenmek lazım. Çünkü herkesin bir okul dönemi var. Yaş ilerledikçe de başka sorumluluklar ekleniyor. Maddi destek almak da başka bir engel.

Sen satrançta neredesin?

- 13 yıldır 100'e yakın Türkiye'de ve yurtdışında turnuvalara katıldım. Grand Master'ım. Bu ünvanı 19 yaşında aldım. Türkiye'deki dört GM'den en genciyim. Reytingimi yükseltip dünyada ilerlemeye devam edeceğim.

Eskiden günlerce oturup uğraşıp bulduğunuz bir yenilik; 10 turnuvada sizi idare ediyorken, şimdi sadece 1 turnuvada kullanılabilir. Rakibinizin bilgisayara bakması hamleyi çürütmeye yetiyor. Eskiden 'zayıf oyuncu' diye bir tabir vardı, artık zayıf oyuncu ile bile mücadele içindedesiniz. Gerçi insanlarla bilgisayarı ayıran tek özellik his. Bilgisayarlar sadece hesap yapıyor, korku duyguları yok, bir konumu hissedemiyorlar. Bu hızla ilerlemeye devam ederse insanın yerine geçebilir.

Hayatın kendisi olduğunu iddia edenler var. Bana göre hayatın bir parçası. "Satranç hayatın kendisidir" demek satranca fazla sorumluluk yüklemek ve ona haksızlık etmek olur. Her oyuncu hayatında ne ise, onu yansıtıyor tahta üzerinde.

Satrancın senden alıp götürdüğü bir şeyler yok mu?

- 12 yaşında iken bana "okulu bırak" demişlerdi. O zamanlar Avrupa 3.lüğünü paylaşmışım. Okulu bırakıp satrançla daha fazla ilgilenirsem dünyada ilk 10'a girebileceğim söylendi. Satrancı bırakmak çok fazla gerilemeye neden oluyor. Okulu da satrancı da bırakmadım. Ama lise sınavlarına da hiç çalışmadım. Ancak Türkiye'deki oyuncular arasında en yüksek reytinge sahip iken ÖSS için 17 yaşında bir yıl satranca ara verdim ve bu aranın geri dönüşü olmadı. (Ara verdiğim zaman Türkiye'de 1 numara idim, şimdi 3 numarayım.)

Peki sevdiğin futbola ne oldu?

- Belki bacağı kırılmasa idi ve satrançta başarılar erken gelme idi futbola ilgilenebilirdim. Futbol ve kayak en çok sevdiğim sporlar. Bu iki sporu da düzenli olarak yapmaya çalışıyorum ama. Masa tenisi, plaj voleybolunu da severim.

Gelecekte neler yapacaksınız?

- Şu an üniversitede Fen-Edebiyat Fakültesi Enformasyon Teknolojileri 2.sınıf öğrencisiyim. Ama satranç, mesleğim olsun istiyorum. En kötü ihtimalle satranç dersi veririm.